

5 Pijler 3: Stimuleren van decentrale duurzame energie

5.1 Inleiding

Marktpartijen en maatschappelijke organisaties streven ernaar dat minimaal 1 miljoen huishoudens en/of mkb-bedrijven in 2020 voor een substantieel deel via duurzame decentrale energie (DDE) in hun eigen elektriciteitsvraag voorzien en andere vormen van duurzame opwekking voor eigen gebruik toepassen¹⁵. Hieronder benoemen we de maatregelen om dit waar te maken. In de evaluatie wordt de voortgang gemonitord. In 2016 wordt de voortgang met betrekking tot de realisatie van de 14%-doelstelling in 2020 en 16% in 2023 op basis van een set duidelijk gedefinieerde criteria beoordeeld. Ook wordt over het vervolg van het traject richting de 14% en 16% besloten, mede in het licht van internationale ontwikkelingen en mogelijkheden.

Voor het bereiken van de 16%-doelstelling wordt naast de opties uit pijler 2 ingezet op een zo optimaal mogelijke kosteneffectieve benutting van de overige opties voor hernieuwbare energie. In de mix van het bereiken van 16% in 2023 streven partijen naar 186 PJ in 2023 uit diverse, veelal decentrale, vormen van duurzame energie.

Het streven is in 2020 een totaal opwekvermogen van DDE te realiseren van ca. 40 PJ (zoals zonnestroom, zonnewarmte, warmtepompen en WKO-installaties). Het merendeel komt voor rekening van bio-energietoepassingen zoals biogas, biowarmte en bio-WKK. Zo zullen de waterschappen in 2020 minstens 40% (4 PJ) van hun eigen energieverbruik duurzaam produceren (nu circa 25%). Met name de productie van

¹⁵ Onder meer Stichting Natuur- en Milieu, DE-Koepel, Bouwend Nederland, energiebedrijven en netbeheerders.

biogas bij de afvalwaterzuivering zal hieraan bijdragen¹⁶. Een aantal van deze opties vereist een financiële prikkel, andere toepassingen zijn minder gevoelig voor SDE+-ondersteuning, maar juist meer voor vereenvoudiging van regelgeving, experimenteerruimte of aanscherping van normen zoals de Europese richtlijnen Ecodesign/Ecolabelling. In aanvulling op onderstaande onderwerpen spreken overheid en andere partijen af nader overleg te voeren over het wegnemen van niet-financiële barrières.

In aanvulling op verder in deze pijler opgenomen onderwerpen bestaan er een aantal niet-financiële barrières die de opschaling van hernieuwbare energie beperken. Voor de voortgang is het cruciaal die aan te pakken. In relatie tot deze onderwerpen zullen de partijen op de kortst mogelijke termijn, doch uiterlijk voor 1 juli 2014, werkbare oplossingen ontwikkelen en de implementatie daarvan daaropvolgend ter hand te nemen. Dit betreft onder meer (niet uitputtend) een goede ruimtelijke inpassing om belemmeringen bij vrijwaringsgebieden waar mogelijk weg te nemen, het actualiseren van bouwregelgeving aan een grotere inzet van hernieuwbare energie, het actualiseren van vergunningsprocedures gericht op snellere toepassing van innovaties en het verkorten van projectdoorlooptijden, netinpassing en invoedingscondities, het versterken van het draagvlak en andere specifieke knelpunten die snelle opschaling beperken.

Bij deze pijler komen achtereenvolgens aan bod:

- het oplossen van organisatorische knelpunten (paragraaf 5.2);
- adequate wet- en regelgeving (paragraaf 5.3);
- fiscale maatregelen (paragraaf 5.4).

¹⁶ Ter ondersteuning van deze doelstelling zullen verkenningen en pilots worden uitgevoerd naar de verschillende toepassingen van energiebronnen op eigen terreinen zoals windenergie rondom dijken, waterkracht, zonne-energie, warmte uit afvalwater en benutting van oevermaaisel.

5.2 Oplossing van organisatorische knelpunten

Er zijn inmiddels honderden lokale energie-initiatieven. In de voorfase (ideevorming) en planfase (plannen maken en concretiseren) blijkt er bij deze initiatieven een sterke behoefte te zijn aan ondersteuning in de vorm van informatie, kennis en kennisuitwisseling.

Maatregelen

- Lopende lokale initiatieven en bestaande aanbieders van ondersteuning helpen met kennis, kennisdeling en informatiemateriaal nieuwe initiatieven op weg. Deze faciliteiten worden versterkt en uitgebreid, waarbij aangesloten wordt bij de lokale ondersteuningsstructuur met betrokkenheid van de VNG. Samen met de hierbij betrokken partijen wordt hierbij constructief samengewerkt met de bestaande initiatieven en de relevante markt-, branche- en maatschappelijke organisaties en hun netwerken¹⁷.
- De aanbodzijde (duurzame energiesector) zal binnen een jaar een kwaliteit- en certificeringssysteem hebben ingericht, gericht op aanbieders van DDE met inachtneming van de mededingingswet. Dit helpt consumenten om een goede keuze te maken uit het brede aanbod.
- Gemeenten en provincies maken ruimtelijk beleid voor decentrale duurzame energie. Dit heeft betrekking op onder meer windparken kleiner dan 100 MW als onderdeel van de afspraken tussen het Rijk en provincies over 6000 Mw zoals opgenomen in de Structuurvisie Windenergie op land, duurzame warmte en koude (opslag) en de inzet van bio-energie. Gemeenten en provincies bepalen tijdig de ruimtelijke reserveringen in nauw overleg met het maatschappelijke middenveld. De netbeheerders adviseren daarbij over de optimale energie-

¹⁷ Duurzame Energie Koepel, Federatie e-Decentraal, Uneto-VNI, Energie-Nederland, Netbeheer Nederland, NVB/ banken, Klimaatverbond, Natuur- en Milieuorganisaties, Campagne HIER Opgewekt, De Groene Zaak, LTO Nederland, Vereniging Eigen Huis, Aedes, Woonbond, FME-CWM, VNO-NCW.

infrastructuur tegen de achtergrond van het kunnen nemen van tijdige investeringsbeslissingen.

- Betrokken ontwikkelaars en overheden hanteren de 'Elverding'-aanpak (vroegtijdig betrekken van belanghebbenden) bij de ontwikkeling van projecten met een impact op de leefomgeving. Idealiter gebeurt dat door de plannen van burgers en bedrijven als uitgangspunt te nemen, op deze manier gebruikmakend van de energieke samenleving. Rijk, IPO, VNG ontwikkelen samen met de NWEA en natuur- en milieuorganisaties een aanpak specifiek gericht op windmolens en starten daarmee in 2013.
- Partijen achten het wenselijk het potentieel van duurzame warmte en koude te benutten, al dan niet in combinatie met opslagsystemen. De overheid zal dit faciliteren door vereenvoudiging en harmonisatie van regelgeving waar relevant.
- Om het potentieel aan warmte en koude te ontginnen zijn veel nieuwe projecten nodig. Zoals coöperatieve verbanden een impuls hebben gegeven aan het aantal projecten in decentrale duurzame elektriciteitsopwekking, zou het ontwikkelen, investeren, beheren en exploiteren van warmte/koude-projecten door coöperatieve verbanden kunnen worden opgepakt. Te denken valt aan lokale (coöperatieve) energiebedrijven, VvE's, woningcorporaties, coöperaties van glastuinbouwbedrijven en ondernemersverenigingen op bedrijventerreinen. Door coöperaties de ontwikkeling, realisatie, financiering en exploitatie ter hand te laten nemen kan lokale betrokkenheid worden geborgd.
- Decentrale duurzame warmteopties in woningen vormen een aanzienlijk deel van het duurzame energiepotentieel. De Omgevingswet wordt zodanig ingericht dat vergunningsverlening voor warmte-koude-opslag installaties wordt vereenvoudigd door het introduceren van één vergunningverlenende instantie. Bij de implementatie van de Ecolabelling- en Ecodesign-richtlijn zal het Rijk bezien of eisen kunnen worden gesteld en gewenst zijn bij vervanging van de warmwatervoorziening in

woningen. De sector (FME en DE-Koepel) onderzoekt welke labelniveaus van apparaten kosteneffectief kunnen worden toegepast bij vervanging en zal het Rijk daarover adviseren.

5.3 Adequate wet- en regelgeving

Om de energietransitie te realiseren, moet wetgeving kaderstellend en consistent zijn om langetermijn-zekerheid te bieden aan investeerders. De wetgeving dient daarnaast innovatie te faciliteren. Dit betekent dat wetgeving voldoende ruimte moet bieden om gewenste nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken, juist ook als het gaat om (lokale) productie van hernieuwbare energie. Hiertoe worden de Gas- en Elektriciteitswet gemoderniseerd. Om wetgeving te realiseren die voldoet aan bovengenoemde kenmerken – duidelijkheid en flexibiliteit – werken partijen mee aan de wetgevingsagenda STROOM die hiervoor in gang is gezet.

Op korte termijn wordt onderzocht of aanpassing in de wetgeving noodzakelijk is om de energietransitie te ondersteunen. Het Rijk zet deze hoofdlijnen in 2014 of zoveel eerder als mogelijk om in wetgevende voorstellen:

- In het kader van het STROOM-traject vindt onderzoek plaats naar één landelijk tarief voor afnemers op hetzelfde netvlak. Gekeken wordt of het wenselijk is dat kleinverbruikers overal in Nederland dezelfde transportkosten gaan betalen voor hun elektriciteit. In de huidige situatie van regionaal verschillende transportkosten kunnen afnemers in een gebied met veel decentrale duurzame energie hiervan een nadeel ondervinden. In het onderzoek worden de uitvoeringsconsequenties betrokken. Een dergelijke aanpassing in tariefstructuur mag niet ten koste gaan van de efficiëntieprikkels in de reguleringssystematiek. Het moet ook mogelijk blijven op verschillende tijdstippen verschillende transporttarieven te hanteren om decentraal vraag en aanbod op elkaar af te stemmen.

- Er komt een analyse van de noodzaak netbeheerders de taak te geven om het net uit te breiden tot die locaties waar in een structuurvisie wordt voorzien in duurzame energie-opwekking, waarbij de verwachting is dat de totale maatschappelijke kosten hierdoor dalen. Aanleg vindt alleen plaats wanneer realisatie van het project zeker is dan wel de kosten van de netbeheerder volledig kunnen worden gedekt uit de gereguleerde tarieven. De aansluitkosten van duurzame energie-installaties worden zodoende gereduceerd en het SDE+-beslag neemt af. Doordat de netbeheerder zich kan baseren op structuurvisies wordt de aansluiting van DDE-systemen zo efficiënt mogelijk ingericht.
- Netbeheerders maken informatie geanonimiseerd beschikbaar ten behoeve van de transitie, zoals voor energiebesparingdiensten. Het betreft hier het Productie Installatie Register (PIR) voor decentrale opwekking (invoeding op midden- en laagspanning), alsmede de beschikbaarheid van verbruiksdata op postcodeniveau (Energie in Beeld).
- Vergunningverlening voor decentrale duurzame energieprojecten in het kader van de Omgevingswet wordt vereenvoudigd, zodanig dat daar waar de vergunningsaanvraag uitsluitend betrekking heeft op de duurzame energie-installatie, de aanvrager niet verplicht kan worden om met betrekking tot het gehele bedrijf een (hernieuwde) aanvraag te doen, maar slechts gegevens hoeft te overleggen ten aanzien van de betreffende duurzame energie-installatie.

Experimenten die de energietransitie kunnen ondersteunen, maar waarvan de maatschappelijke baten en effecten nog onvoldoende zeker zijn, worden opgenomen in een Experimenteer-AMvB onder de Gas- en Elektriciteitswet. Succesvol gebleken experimenten vormen input voor structurele aanpassingen in de wetgeving. De Experimenteer-AMvB bevordert dat er actief brede ervaring wordt opgedaan met het gezamenlijk beheer van productiemiddelen voor duurzame elektriciteit (zonnepanelen, windmolens) of duurzaam gas (vergisters) door energiegebruikers, met het optimaliseren van aanbod en vraag ('lokaal balanceren'), het al

dan niet gebruikmaken van technieken als opslag, warmte / koude buffers, vraagbeïnvloeding e.d. en met distributie in eigen beheer (inclusief facturering en afrekening) van de geproduceerde en/of opgeslagen energiedragers. Inzet is te komen tot een lichter toezichtregime voor lokale opwekking c.q. vereenvoudiging van de beschermingsclausules voor gevallen waarin producent en consument samenvallen. Een dergelijk toezicht regime kan geen concessies bevatten m.b.t. de veiligheid van de netten. Het Rijk neemt dit mee in 2014 of zoveel eerder als mogelijk op in een Experimenteer-AMvB.

Marktpartijen zullen de nu reeds beschikbare experimenteerruimte benutten. Energieleveranciers zullen in 2014 experimenten uitvoeren met variabele leveringstarieven. Netbeheerders zullen op basis van de experimenten-AMvB in 2014 minimaal vier experimenten uitvoeren met variabele transporttarieven. Partijen introduceren virtuele – kleinschalige – handelsplatforms waar particulieren hun energie onderling kunnen kopen/verkopen.

Energiecoöperaties onderzoeken of er in de praktijk wettelijke belemmeringen zijn voor crowdfunding als financiële basis voor financiering van energiecoöperaties. Gevonden belemmeringen worden door markt en overheid samen weggenomen, mits andere belangen zoals consumentenbescherming en mededingingsbepalingen zich daartegen niet verzetten.

5.4 Fiscale maatregelen

De coalitiepartijen hebben in het regeerakkoord afgesproken om de productie van lokale energie fiscaal te stimuleren:

Het kleinschalig, duurzaam opwekken van (zonne-)energie waarvoor geen rijkssubsidie wordt ontvangen, wordt fiscaal gestimuleerd door invoering van een verlaagd tarief in de eerste schijf van de energiebelasting op elektriciteit die afkomstig is van coöperaties van particuliere kleinverbruikers, aan deze verbruikers geleverd wordt en in hun nabijheid is opgewekt. Deze wordt lastenneutraal gefinancierd door een generieke verhoging van het reguliere tarief in de eerste schijf van de energiebelasting.

Deze fiscale maatregel heeft het karakter van een belastingkorting en biedt coöperatieve duurzame energie-initiatieven de mogelijkheid om te gaan starten met het in de nabijheid zelf produceren van duurzame energie voor eigen gebruik.

Per 1 januari 2014 wordt een belastingkorting van 7,5 ct/kWh excl. btw ingevoerd voor hernieuwbare energie die in coöperatief verband of door een vereniging van eigenaren (VvE) wordt opgewekt en gebruikt door kleinverbruikers en waarbij de leden van de coöperaties/VvE's en de installatie(s) zich in een zogenaamde 'postcoderoos' (viercijferige postcode plus aangrenzende postcodes) bevinden. Partijen zijn het met elkaar eens dat moet worden gestreefd naar een zo eenvoudig en efficiënt mogelijke uitvoering van deze regeling. Energieleveranciers zullen in overleg met het Rijk afspraken maken over een zo simpel mogelijke uitvoering. Partijen spreken af dat de kosten die leveranciers moeten maken om deze kortingsregeling uit te voeren, in rekening gebracht kunnen worden bij energiecoöperaties, VvE's of de aangesloten leden, die het voordeel van deze regeling genieten. Bij eventuele bijstelling van de belastingkorting wordt met het oog op investeringszekerheid de continuïteit voor bestaande gebruikers via een overgangsregeling geborgd. De belastingkorting wordt gedekt door een verhoging van de eerste schijf van de energiebelasting. Vooral nog valt coöperatieve wind voor eigen verbruik binnen de postcoderoos ook onder de kortingsregeling. De regeling wordt over vier jaar geëvalueerd op basis van gebruik. Dan zal specifiek bekeken worden of het wenselijk is om coöperatieve wind op land uit te sluiten van de kortingsregeling en, voor zover nodig en mogelijk, bij een eventuele overtekening van de SDE+-middelen voorrang te geven boven niet-coöperatieve wind op land.

Onderzocht wordt in hoeverre het nodig en mogelijk is dat zakelijke kleinverbruikers en de huursector ook gebruik kunnen gaan maken van dezelfde of een vergelijkbare regeling.